

Szerkesztői iroda:
Nagyenyeden
A KIADÓHIVATALBAN
hová
lap szellemi részét illető
közlemények küldendők

Kiadóhivatal:
Wekál János könyvkereskedése
hová
az előfizetések és hirdetések
bérmentesen küldendők.
Készítések nem adatkul vissza.

KÖZÉRDEK.

Vegystartalmu heti lap.

Megjelenik minden vasárnapon.

Előfizetési feltételek:
helyben házhoz hordva vagy
vidékre postán küldve
egész évre 4 frt,
félre . . . 2 frt,
negyedévre 1 frt.

Hirdetmények díja:
3 hasábos petit sorért, vagy
ennek helyéért 5 kr.
Bélyegdíjért külön 30 kr.

Nyilttér sora 15 kr.

Helyzetünk.

Sajátságos tüneteket lehet észlelni. Botrányokat, mert minek lehet egyébként nevezni? a képviselőházban, és skandalumokat, mert valóban az, a társadalmi életben. A miniszterelnök személye elleni harcz modorában látjuk a botrányos fellépések egész sorozatát s a kolozsvári arisztokrácia egyes tagjai s a közép, vagy polgári, vagy városi „osztály“ (!) számos tagjai között felmerült rendkívül éles ellentétben észleljük a skandalumok sajnálatos láncolatát. És ha elolvassuk ezen dolgokról a hírlapi közleményeket, nem csekély bámulattal találjuk fel mindezek igen természetesen látszó magyarázatát, menségét, sőt azt is, hogy ennek így kell megtörténni s nem másképpen. Hiába hangzik el a békités gyöngé hangja, az ész hideg szava ilyenkor, — az indulatok felbőszült árja borít el mindent s a felkavarodott epék gunnyal és szitokkal halmoznak el mindenkint, a ki a tulás káros következményeire ilyenkor figyelmeztetni mer.

Persze bizony, legokosabb ilyenkor félreállani a higgadtabb seregének s megvárni, a mikor okvetlenül bekövetkezik a kimerülés; mert a nagy közönség soha se szereti hosszadalmasan eltérni a hecczek és szélsőségek terrorizmurát épen úgy, mint a tulságosan hideg és tulságosan józan, kedélytelen elemek uralkodását; — szépen lerázza magáról a „hatalmasokat“, mihelyt észreveszi, hogy lejárták magukat. Ez így van mindenütt a kis és nagy világban egyaránt, Divatos elveknél, melyeknek nincs örök érvényük s embereknek, kik nincsenek az általános érvényes emberi jogoknak, törvényeknek s az ezzel megegyeztethető fennkölt nemzeti érzületnek hű szolgálatában, mindég e volt sorsa s ez lesz, míg a világ áll.

Ámde amíg az a „kivánatos rend“, — a dolgoknak az a „természetes állapota“ helyre áll, a míg azt a tulságos hidégséget egy kis melegebb érzés, egy elevebben lüktető élet váltja fel, amíg a heccet rendező arisztokrata urficska a jóra való polgárban a tisztelt méltó embert s a könyven sérhető megzadagodott iparos, vagy az újdondász „író“ az érdemes főúrban a valódi nemes férfit fogja megbecsülni, — bizony nagy hátrányt szenved a felzigatott szenvedélyek okozta idővesztés, összetartás és közbecsülés hiánya miatt az ország s a társadalom egyaránt, mire aztán hiában mentegjük magunkat azzal, hogy hiszen így van ez Franciaországban, Angliában, Németországban, szóval a művelt külföld parlamentjeiben és társadalmában is, mert meg kell gondolni, hogy a rossz, mindenütt rosznak marad, bárki és bárhol követi el; hogy a jelzett országokban nemcsak a műveltség, hanem a nemzet is nagy és hatalmas: számban, vagyonban és a nemzetek közötti politikai befolyás dolgában is, míg minálunk? ugyan olvassuk el történelmünket s ne resteljék forgatni a statisztika rideg, de tanulságos számait s kivonhatjuk a következtetést.

Nemzeti szellem a műiparban*)

Husza József, „Teremtünk igazán magyar műipart!“ című könyvéből.
A nemzeti művészetben mindig hatalmasan lobog a nemzeti geniusz. Kihalt és élő népeknél mindig volt és van egy vagy több politikai központ, mely egyuttal az ország hű képe. E helyen szokott tudomány, művészet összpontosulni. A nagy politikai területeket az országokat egy város reprezentálja. Itt hajt legduzzabb ágakat a nemzet fája, itt futnak össze a nemzet véreire, itt tündöklök legerősebben a nemzeti geniusz. Itt szokott a nemzeti művészet is legfényesebb kifejezést ölteni.

Magyarország szive Budapest. A természeti törvé-

*) Kiváló figyelembe ajánljuk olvasóinknak az igen érdekes rajzokkal díszített művet, mely Seps-Szentgyörgyön jelent meg. Ára 60 krajczár. Szerk.

nyek alól nincs kivétel, azért ez a város a magyar nemzet a magyar jelleg, a magyar élet, a magyar geniusz tükré. Nézzünk bele e tükörbe!

Természeti fekvése jól jelképezi Magyarországot. Végtelen rónába olvad a hegy. Végig járunk a fényes palotasorok között. Mindenütt szabályos egyformaság, közös stílus valló egyöntetűség. Gipszből vagy terrakotából préselt díszek vakolattal felragasztva. A vakolat követ utánzó, a kő vakolat házudja le magát. Modern építészeti!

Figyelmesen nézve az ugynevezett monumentális épületeket, úgy találjuk, hogy az olasz cinquecento, a német és francia renaissance minden változata új életre kelt nálunk. Az egyik ház Velenczébe, a más Genovába vagy Firenzébe, a harmadik Párisba vagy akár Versaillesba, a negyedik Nürnbergbe vagy Gothába varázsol bennünket. Itt az empire puritán hellenizmus, ott az olasz renaissance nagy méretei, amott a német renaissance leszegzett, felkunkorodott szétű bőr és papír kartouche-ai, ott a rokokó és barokk finom ornamentjai és változatos kagylói ötlenek szemünkbe elmaradhatlan alkatrészekkel a számtávissal, az agyonraunt akantussal. Itt-ott a középkor építészete is visszájár kísérteni.

Nézzünk be a sok fényes üzlet közül néhányba.

Itt fém öntvényeket és arany-üstneműket árulnak. Sorba nézzük a műdarabokat. Ez a tálcza, ez az idom-talan kancsó landsknechtjeivel német, ez a kézi tükör lotosdíszével és sphinx fogantyújával egyiptomi; ez a kagylós evőeszköz barokk; ez a fényes gyertyatartó olasz renaissance; ez a filigraines tör balkáni utánzat. Ezek előállításában nem lehetett munkás a magyar geniusz! Gyertünk tovább! Itt egy nagy palota, tömve persa, arab, török, gót renaissance, japán, indiai, eszkimó, szláv szövegekkel vagy azok utánzataival de azon kérésünket, hogy egy magyaros függöny, szőnyeg vagy butorbehúzó lássunk, nem tudják kielégíteni. „Olyan nem létezik.“ Tovább — tovább! Ott egy porcellán és üvegraktár. Ezer és ezerféle alak meg szín kápráztatja szemünket. Itt már csak lesz magyar? Dehogy, Karlsbad, Japán, China, Persia, Velence állított itt raktárt. Csak a Láng-féle majolika gyár és kereskedés tud ajánlani vételre magyar korsókat, találat, bár azok is nagyon persa kinézésűek. Az építészeti, a műipar idegen itt!

TÁRCZA.

Emlékezés Nagyenyed pusztulására.

(1849. január 8.)

Szilágyi Farkastól.

A tanács előtt tett eme nyilatkozata után a város negyedei előjáróit megbizta, hogy a lakosságot nyugtassák meg, nem lesz semmi baj.)

Prodán állítólag levélben hívta fel Axentit, hogy tábort Enyedre ne csodítsa be, mert ő ezt megengedni nem fogja.)

Tény, hogy a nagy zajjal megtörtént elszállásolás daczára, az nap este, mikor a tábornak, az elszállásolás értelmében a városba már rég be kellett volna érkeznie, Axentitől ironnal írott levél érkezett a város főbírájához czimezve, melyben ez vala írva:

„Uram!

Azon 6000 ember kiknek Enyedre kellett volna menni, most egyszer a közelfekvő falvakban marad, tehát

*) Lásd! br. Kemény Gábor „Nagyenyed és vidékének veszedelme 1848-49-ben.“ 153. lap.

*) Hogy Prodán irt e ilyen értelmű levelet Axentinek vagy nem irt, ezen kérdést megvilágító írott adattal nem rendelkezem. — Azt hiszem irt. — Tény, hogy az Enyediek az 50-es évek elein mikor azon idők eseményei még élénken éltek az emlékezetben, egy ilyen tartalmu levél létezéséről, mint kétség alá nem jöhető tényről beszéltek szélitben. Kellott is, hogy Prodán ez ügyben valami módon érintkezék Axentivel. Személyesen nem érintkezhetett, mert január 8-án egész nap Enyedről nem mozdult, tehát levél útján kellett, hogy őt megtalálja. Axentinek ez ügyben intézett levele létezését a közvélekedést mellett tehát a dolog logikai ereje támogatja.

nagyenyedi testvéreink nincs miért várjanak.

Csombord jan. 8-án 1849.

Xeverus Axenti prefekt.**)

Axenti eme levele esti 6 óra után érkezett a városba. Hank arra miszerint Axenti engedni fog és tábort a városba nem hozza be, annyira nem számított, hogy délután 4 óra körül, a városi főjegyzővel H. Istvánnal a Szentkirály utca végére ment ki, hogy axenti tábort fogadják, s csak miután látták, hogy hiába várokozna, mert a tábor nem jön, tértek vissza a városba, mikor már jól bevolt alkonyodva.)

Hank a mint Axenti levelét vette, a városnegyedei előjáróit azonnal magához rendelte s nekik meghagyta, hogy a lakosokat személyesen találják meg és adják értésükre, miként Axenti elszállásolt tábora a városba nem jó be tehát legyenek nyugodtan. A lakosság háztól házhöz eljárás folytán erről értesített is s a legilletékesebb helyről jövő ily értelmű értesítés, a polgárság szívében leirhatatlan örömet okozott. Prodánt a városi tanács és bizalmas emberei, az elért sikerért hálással üdvözölték, mit ő leereszkedő nyájassággal fogadott.

Enyed akkori előjárói által kifejezett emez elismerést és köszönetet Prodán meg is érdemelte, mert alig maradhat fenn kételkedés arra nézve, miként Axenti azon levele, melyet január 8-án a város főbírájához intézett, Prodán fellépésének következménye volt.

Ezen levél is arra vall, hogy ez a két ember jan. 8-án valami uton módon egymással érintkezett.

Hogy Axenti lovag levélbe foglalt azon ígérését, mely tábora a közelfekvő falvakban marad nem tartotta meg, az nem a Prodán büne.

*) Lásd! br. Kemény Gábor „Nagyenyed és vidékének veszedelme 1848-49-ben.“ 153. lap.

*) Popa Dumitru és Szász Atyim szemtanuk vallomása alapján.

Mig ezek történtek, az alatt N. Enyed női süttőtek, főztek; feltettebb ingóságait rejtegették, akár hányan oláh női ruhákat szereztek beazon czéltől, hogy utolsó esetben ezekben öltözködjének s ily módon kiséreljék meg életük megmentését, szóval készültek hivatlan és rettegött vendégeik fogadására. — Készültek a küszöbön álló legrosszabbal szembe nézni. — A férfiak sem szüneteltek. Némelyek sárka, fekete lobogókat tűztek ki lakásaikra. Mások Prodán ostromolták, hogy állitson részökre saját neve aláírásával ellátott védő levelet.

Állított is ki néhány meghittebb embere részére ilyet. Ezek közé tartozott Széles Ferencz, Hank József, dr. Vizy, Horváth István, Vida Bálint, úgyvén stb. Elő is mutatták ők eme leveleket Axenti embereinek a válságos pillanatokban, de kevésre mentek velők. Prodán védő levelével kezökben löttek meg és vertek agyon pár ember kivételével valamennyit.

Este felé bevonult Enyedre Felenyedről Prodán tábora (akinek törzs-kara is) egy sajtós, megdöbentélt keltő és remegésre indító setét csoport, többnyire havasi oláh községek papjai. Köztük volt Buttyán prefekt is és a verespataki pap Bálint Simon kibén az Axentiéhez hasonló erély és szív lakozott. Vacsora idejéig nagy tanácskozásokat folytattak Prodán szállásán, aztán karon fogva sétálgattak a Varszeg utcán alá s fel. Szóval gyülekeztek Enyed felett a vészterhes fellegek minden oldalról.

*) Prodán szállása Felenyeden a ref. papi lakban volt. A szállás úgy vala beosztva, hogy az utcára néző két szobát berendezték istállónak az ő lova és több főtiszt lovai részére, a hátulso kis szobában pedig lakott maga a prefekt. Eme kis szobában tartattak Felenyeden a haditanács ülések és fogyasztották a tribunok nagy mennyiségben a nagyenyedi pinczéből, költségek nélkül beszerzett legjobb minőségű borokat.

Talán a szobrászat vagy a festészet hordja magán a nemzeti geniusz ihletét? „A haza bölcsé” csak akantussal ékes székelt kaphatott maga alá. „A legnagyobb magyar” pedig a görög művészet gyermekkorának mei rev istenei örök. A posták karbonári köpenyegéért és a nagy nádor szoknyájáért sem telt fel a nemzeti geniusz! Hát a festészet? A vigadó, a muzeum freskói, az akadémia falképei magyar tárgyak. A műtárlatokon akad egy-egy történeti vagy genre-kép. Uralkodó azonban az „egyetemes szép” a kosmopolitizmus. „Művész hazája széles e világ.”

Hol itt a magyar geniusz? Az ország tükrének megteremtésében nincs része? Vagy talán egyáltalán nem is létezik magyar geniusz? . . . Dehogyan nem létezik, hát a Gellért koronáján azt a masszív fecskéfészket nem a magyar geniusz emlékére emelték? Az ágyukkal megrakott cizadellát a nemzeti érzés, a nemzeti geniusz erős lobogása emeltette, hogy egy újabb kitörését a vontosúv érzék bömbölésében fullaszthassák. Magyarok le a kalappal a vén Gellért előtt! Az ország szívében a fővárosban, a szép Budapesten egyedüli monumentális emléket hordja ő, kopott fején a nemzeti geniusznak. Mért tervezték helyébe Pantheont? A mostani hatalmas, dícsős emléke a nemzeti geniusznak, mint egy idegen műformákban épített szerény Pantheon! Külföld fia, állj meg a Dunánál s a szép ágyúcsövek, ha kétkezel, megtanítanak reá, hogy még él a nemzet s hogy még mindig magyar!

A cizadellán kívül kis és nagy művészetek alig sejtetik Budapesten, hogy élne még a magyar geniusz! Ez a város, ez az európai chaosz, ez a bábél hamis tükör! Magyarul is beszélő idegenek építették ezt a várost. A főváros építőinek a magyar geniuszhoz kevés köztük, bennük nem él, ők nem ismerik. Hát nem elég az tőlük, hogy képesek az akadémiai chablonokban mozogni? Ismerik a c cinquecentót, a rokokót és imádják a számtalvást, az akantust, meg a kagylót. Ki mer többet követelni, mikor még a csucsives virtusnak is vannak mivelői? Hát nem sok ez olyan nemzetnek, a mely még parlamentjét is csucsivesnek építetté? Azért veszik most ki jól mindenből részüket a honatyák, hogy az új épületben majd aztán eleget imádkozhatnak. A csucsives stíl templom stíl!

Nálunk genialitást, teremtő erőt miért keresni? Majd teremtenek a francziák, van ott esprit elég! Elta nulja majd a német s aztán elrontva is jó lesz nekünk! Az építészeti terén nincs otthon a magyar geniusz.

Festőink, szobrászaink az ihletet már gyakran merítik a magyar geniusz bűvköréből. A nemzet multját jelenét vesik, festik. A nemzet élete, a nemzet eszméi aspirációi, gondolkodásmódja megtestesül festőink, szobrászaink kezében. Bár nem mondhatjuk, hogy van magyar festészeti és szobrászati iskola s kivált a szobrászat csak részben jutott a magyar geniusz eszmekörébe, mindazonáltal egészében véve festészetünk, szobrászatunk mégis nemzeti.

Csak az építészetet s vele a kis művészeteket, a mű ipart nem tudtuk eddig meghódítani. Az előkelők, az uri osztály, a vagyon, mi nélkül pedig monumentális épületeket emelni nem lehet, ezredéven át bámulta és

utánozta a külföldet: nem csoda hát, ha a külföldről hozott építészeti nem érezték szükségét annak, hogy a magyar nemzett zöméhez, a néphez, a nemzeti geniusz leghivebb letéteményeseihez forduljanak benyomáért, inspirációért! Tapossák és taposták a jart utakat. Pedig a falusi kuriák, az alföldi parasztházak, a székelyek faragott faházai, a magyar udvar egy oldalán az utczára véggel néző házával, a magyar porta a gyönyörű faragványos székely kapukkal szembeálló vonásai a nem nyugoti felfogásnak. Ismeretlen konstruktív elemet persze nem kaphatunk. De hát nem esupán a dísz tette-e arabhá a mozlím vallás épületeit? Talált-e fel az arab építészeti új izeket oszlopokat, kupolákat? Nem alkalmazta-e pusztán csak azt, a mit a byzanciaktól örökölt? Az idegenbe bevitté egyéniségét, pifejtéven dus és változatos ornamentikáját és létrejött egy gyönyörű építési mód.

Ornamentikája a magyarnak is van. Nem volna az alkalmas építészetiünknek magyar jellegű kölesönözni? Vagy tán a magyar nemzetnek még diszító izlése sincs? Ebben is csak a külföld utánzására van kényszerítve? A ki csak Budapestet látja, ezt a hamis tükört, az ábrándnak hiszi a magyar ornamentikát. De ha látni képes ember, nyitott szemmel a nép szűrét, subáját, himzett ágyneműt, kötényeit, ingvállat, festett buratórt, faragott kapuit, fejáit, edényeit, kályhafőlkjait; vagy az uri osztály és a templomok régi himzett ruhanevetit és zománczos fémtárgyait figyelemre méltatja, az a magyar szellemet, a magyar díszítő izlést, a magyar geniuszt el nem tagadhatja.

LEVELEZÉS.

Berlin, 1890. február 20.

Tekintetes szerkesztő ur!

Már ötödik hónapja, hogy itt vagyok ezek közt a jó németek közt; de napról napra arról győződöm meg, hogy bizony az ősi magyar virtusnak nincsen párja talán széles e világon. Nincs ezekben az emberekben kérem annyi virtus, mint egy mákszem. Tessék elképzelni; követválasztás foly, s higgye el szerkesztő uram, hogy a választás kezdete óta már négy órája, hogy lesem a mozgalmat, de mindig csak azt látom, hogy nem látok semmit. Nem bizony. Nem látok boros kulacsos felfegyverkezett, hivi által vállakra emelt rezgő borizű hangon szónokló kortest; nem látok cigányzene hangja mellett tomboló választó civizéseket és jó bortól meg a hasafáság szent tüzétől lángoló honfiakat és kérem még csak egyetlen nemzeti zászló sem hirdeti sehol sem a nagy napot. De ez még csak hagyján, de „o tempore o mores” ebben a nagy városban a hol a hat választó kerületben összesen mintegy kétszáz helyiségben foly a szavazás, egyetlen „éljeu“-t, respektive „hoch“-ot sem hallhatni. Na ez már csakugyan pipogyaság. Nemde?

Hej, mi másképen megy ez nálunk szép Magyarországon! A jó tósztokkal fűszerezett banquetek! Választóvizes villásreggelik! Kocsikázás potyára! Tordai naturszelet (ha jobban tetazik hát pesenyé)! Aztán Henezidától Benezidáig rizling stb. Hát még az a sok színes tollu! A sok éljentől csak úgy zokog az ég.

Ez a beszéd, nem a mit a német csinál! Az igaz, hogy néha a fitykösök és balták is használatba jönek s érint keznek az őket forgatókkal ellenkező véleményben levők tarkójával, a miből léssen legfeljebb egy kis visum repertumi stb. de ez is a dolog poeziséhez tartozik. Nagyenyed az igaz, hogy ujabban oly csendesen és egyhangulag folytak a követválasztások, a hogy talán a széles Magyarországon seholsem, de a Samu bácsi által rökönzött pompás tokány még sem maradt el, aztán még néhány zászló is lengett s még egyet, de nagyot, a Márton is czipelt a megyeházáig s még volt egy kis szónoklás is, meg tüzoltobanda stb. Na de szóval, elég tétett mindenben a hagyományos magyar virtusnak s a mi fő dolog: volt egy kis zaj és mozgalom.

Ezek a németek azonban mintha nem is követet és főleg nem a mi legújabb methodosunknak hodolva 5 éves czyklusra választanának először követet, oly gyorsan viszik a dolgot. Nagy halgatagon elvándorolnak az urnához, (de még azt sem várják meg, hogy jelöltjük kocsi küldjön utánuk!) bedobják szavazatjukat (mert titkosan szavaznak ám) aztán mint a kik alkotmányos kötelességüket megtették hazamennék. A választás napja előtt azonban már két három héttel a pártterkeztetek kibocsátják a jelöltek névsorát, aztán ennek kíséretében meg minden egyes párt bíráló iratot bocsát ki, melyben meglehetősen élesen megdorgálja az elébbi birodalmi gyűlést. Természetesen az első kifakadás az adók ellen van (ezzel már nálunk is megvagyunk szokva.) Aztán megigérik, hogy ha az általuk nevezett jelöltre szavaz az iratnak érdemes olvasója akkor az adók le fognak szállítatni (ezzel is megvagyunk szokva.) Szóval itt a dolgok irásban mennek.*) A kapacitálások nem igen történnek szóval és tettel, mint nálunk gyakran.

No de nem szólok nagyot, mert bizony itt is van valami mozgalom, de nem nyiltan, hanem titokban. — Éjjel, zárt ajtók mögött ezerek tanácskoznak és zavarognak nem épen alkotmányos célokkal. Ezek a socialisták. De a választás napján ők is csendesen viselik magukat. Szavaznak s haza mennek. Valóban nevezetes dolog az, hogy itt Berlinben a legsocialistikusabb érzelmű üzlettulajdonosok és gyárosok a leggyengébben fizetik a munkásokat s daczára ennek ezek a vallást és a monarchiát megvető socialisták, kik legnagyobb részben munkások, mégis az ilyen elvet vallók szolgálatába szegődnek. De hiába ez így van, s ők makacsul ragaszkodnak eszméjükhöz s szavaznak egy egy szivarkereskedőre, vagy áltaiában üzletemberre. Ezek csinálják még a legnagyobb mozgalmat, de ez sem nevezhető a mi felfogásunk szerinti mozgalomnak.

Nagyon csendes vért emberek ezek a germanueok, de hát ennek véleményem szerint az is az oka, hogy itt a választóvizet kiki saját zsebére issza; mert ha itt is a jelölt rovására menne a választási konto, talán több zaj lenne. De abban az esetben az is megtörténhetne, mint nálunk, hogy a Reich-ratban valaki a mandatum helyett a „Versand-Bierról” szóló kontot adná be, a mire azt vélem, maga a komor Bismark is elnevetné magát.

Brandenburgi.

*) Kérünk emléke egy gyűjteményt: hadd lássuk annak idején a fursaságokat. Szerk

Hogy mik folytak a tanácskozásokban tudni nem lehet, de sejtetni engedí Prodan becsületes házgazdájának Krisiának, ki a tanácskozások tárgyáról tudomással birt, segédei előtt tett eme nyilatkozata: „Báter de nu as fi narecutu” (Bár ne születtem volna.)

Negyenyed a Maros jobb partján fekszik, az erdélyi „Erez hegyek” aljában, az egyesült két Küküllő folyó Marosba szakadásától néhány kilométer távolságban északra.

Lakosságának száma, 1848. elején, a Bethlen-főtanoda és a rendesen itt állomásozó egy század lovasság létszámát ide nem érte lehetett 5000, mely 950—1000 telken volt elhelyezkedve.

Ezen lélek szám, nemzetiség szerint ekkép oszlott meg: 4200 magyar, 200 szász, 600 oláh.

A szászok az erősen túlnyomó magyarsággal öseze házassodván, külön nemzetiségi töredéket alig képeztek. Magyar ajku testvéreikkel együtt éreztek, ugyanazon célokra törekedtek úgy társadalmi, valamint politikai tekintetben.

A katasztrófa idején őket is ép oly kevés mértékben kimélték, mint a magyarokat.

Ellenben a lakosság oláh része minden ízében oláh volt, de mert ingatlan birtokkal, műveltséggel és értelmiséggel nem rendelkezett, mint népességi tényező, Enyed köz- és társadalmi életében számításba nem jött.

A magyarok és szászok által együtt kitett 4400 lélekszámból 1849. január elején Enyedtől távol lehetett 6—800 enyedi illetőségű lakos, részint mint a magyar hadseregben szolgáló katonák, részint mint menekültek, de a hiányzókat számát részben pótolta, 1848. őszén a közel falvakból Enyedre húzódtak birtokos magyar nemesség. Ezek számát bátran tehetjük 200-ra.

Az Axenti és Prodan vezetésük alatt álló két oláh tábor, körülbelül 16 000 ember tehát, 1849. január 8 n éjjel m. e. 3800—4000 fegyvertelen embert rohant meg Enyeden. A helyt lakó oláhok természetesen nem számítjuk ide. Ezek általában nem a megrohanatok, hanem a megrohanók számát növelték. Előismerés és becsülés a kivételeknek. Örömmre szolgál, hogy az igazság és ember lényünk becsülete érdekében megjegyezhetem, miként a rombolás elsomorító munkájának folyama alatt találtak enyedi oláhok jelentékeny számmal, kik emberies érzületű becsületes embereknek bizonyultak; kik halálra üldözött magyar testvéreiket hajlékukba befogadták, rejtgették; meztelen tagjaikra saját öltöny darabjaikat adták, sőt érettek magukat veszélynek is kitették. Főleg az oláh nők jelentékeny része viselte magát emberiesen nemesen. Hja! ezeknek szívők volt, melyekből a jobb érzést az elvadult szenvedélyek borzalmas kitörései sem birták kiirtani. Ezek hités társak, anyák voltak s fel tudták fogni, hogy mit tesz boldog családokat halálra üldözni, fegyverrel kiirtani. Nyujtsuk ezen becsületes oláh emberek emlékének jutalmul elismeréstünk és becsülésünk kifejezését, mert megérdemlik.

Elvinni való is volt Enyeden elég daczára annak, hogy a helyőrségül ide rendelt 2—3 száz szász ajku nemzetőr, november havában, az értékebb ingóságokat keményen mngdézmalta.

A lakosság túlnyomó részét kézmű iparral foglalkozó polgárság alkotta, mely főleg a közvetlen közelben lakó havasi oláhokkal élénk adás-vevési viszonyban állott s ebből igen jelentékeny hasznot húzott. E mellett a kanadai föld termő erejével bíró kis határát és kiváló minőségű bort termő szőlőhegyeit is nagy szorgalommal művelte. Ezekhez járult takarékos egyszerű életmódja, melyek együtt azt eredményezték, hogy Enyed iparos

polgársága, 1849. előtt ragyogos volt.

A mi intelligenciáját illeti, az aránylag a legtömrültebb és legszebb volt az 1849-et megelőzőtt években Erdély összes magyar városaink intelligenciája között, e mellett szintén ragyogos.

A Bethlen-főtanoda tanszékein igen gazdagon javadalmazott, klasszikus képzettséggel bíró professorok foglaltak helyet, ezért eme tanintézetünk akadémiá tekintélyével és vonzó erejével birt Erdélyben. Főleg jogi tanszéke volt nagyhirű. Természetesen, hogy ezen tanintézet nagy hire Enyedre vonzotta Erdély tanulni vágyó magyar ifjainak nagy részét, nem csak a szegényebb sorsukat, hanem a főuri osztályhoz tartozókat is.

E mellett székhelye volt az erdélyi ref. püspökségnek, Alsófehérmegye közigazgatásának, egyik rendes gyűlekezési helye Erdély akkori leghirvezebb szabadelvű politikusaának, kik a fejlődő kor lelke által szült reform eszméket itt megvitatták előbb, aztán az erdélyi megyék zöld asztaljai mellett, a szónoklat ellenálhatatlan erejével hirdették.

Mindezen körülmények az 1849. évet megelőzőtt időkben Nagyenyed intelligenciájának tömrülését, erőbűlését és ragyogosodását nagy erővel segítették előre. Bőségesen volt az is, mit a pusztító lángok megemészének.

Enyed építkezései e jelen század huszas évein innen hatalmas lendületet vettek. Csinos emeletes épületek emelkedtek főleg a piac sorain. A lakosság létszámának növekedésével a földszintes lakások száma is emelkedett. A huszas években innen építették be például az egész várkerület. Szóval Enyed 1848 ban egy tömörten beépített kisebbszertű csinos város kinézésével birt.

A lak és gazdasági épületek mellett a többnyire szük telkek mondhatni gyurva voltak takarmány fölkelkel

— A szerenese
tönkre men
Andrásofsk
buzgó lelke
tagjaival me
meghaladja
áldozatot ro
Bertalan fő
jegyző alá
osztatnak k
közönségét,
ket, hogy
célra. Már
mának min
álani, neme
működését
— A
ruhái részt
létén, — t
lásán egybe
pedig a leg
Józsefné,
né, Korbu
Tollmann
nemcsak el
a husvétit
legyenek;
den közrem
— A
képzitése v
hó 11-én é
22-on szint
közgyűlés
— A
márczius h
vendégszer
Vince Dán
a napokban
— V
pályázó köz
kiáltással.
— A
sunkból, a
maradott ki
és Nagler M
helyre igazí
— Ne
csaladját fá
drága része,
évének telte
lett. Kis te
örhegyi tem
ha válik az
Amália a m
szintén a
neje Kovács
hogy elfele
Bethlen főis
Pásztoh
s a mezei g
Bátrai
éjjelen, a ro
embereibez
Enyeden va
1849. januá
szenek.
Miután
személyesen
nem jön be
terhétől meg
melyen ho
azt is meg
rendesen le
át. De oly
a városi szo
birta. Ezek
résztint Keu
letes oláh t
dok házaik
minoriták s
szomszedsá
aranylag le
Viskolczy
legtöbben
*) Vir

VEGYES HIREK.

— **A rom. kath. egyház harangjait**, melyek a szerencsétlen Dávid P. volt lelkész gondatlansága miatt tönkrementek feb. 28-án szállította el ujjá öntés végett Andrásófsky jó hírt kolozsvári harangöntő, Deli Ödön buzgó lelkész s az áldozatkész egyházközségi képviselő tagjaival megkötött szerződés folytán. Az ujjöntés költsége meghaladja az 500 frtot, minek beszerzése rendkívüli áldozatot ró a szegény egyházközségre. E végtől Török Bertalan főgondnok, Deli Ödön lelkész és Schopf Alajos jegyző aláírásával gyűjtési felhívások és gyűjtő levelek osztatnak ki s e helyen is felkérjük városunk buzgó közönségét, első sorban természetesen a rom. cath. hivatelt, hogy legjobb tehetségűkhöz képest áldozzanak e célra. Már több buzgó úri hölgy, kik városunk társadalmának minden nemes czélú mozgalmának élén szoktak állani, nemes áldozat készséggel ajánlotta fel buzgó közreműködését a gyűjtés körül.

— **A nagyenyedi rom. kath. templom egyházi ruhái** részben elhasználtak, részben gyalog állapotban lévén, — több buzgó hölgy Czirner Józsefné öngazdálkodásán egybegyűlt, hogy segítsenek ezen hiányon, még pedig a legjobb eredménnyel, amennyiben dr. Boez Józsefné, dr. Donogány Jakabné, Krizmanits Vilmosné, Korhuly Bálintné, özvegy Swoboda Károlyné, Tellmann örnagyné és Török Bertalanné öngazdálkodásuk nemcsak elhatározták, hanem munkához is fogtak, hogy a husvétii ünnepekre új, díszes egyházi öltönyök készen legyenek; de egyszerűsággal igen szívesen fogadnak minden közremunkálási ajánlatot és adományt e célra.

— **A m. tavaszi rendes közgyűlés tárgyait** az előkészítést végezték az állandó választmány első ülését márcz. hó 11-én délelőtt 1/2 10 órakor, a másodikat márcz. hó 22-én szintén délelőtt 1/2 10 órakor fogja megtartani. A közgyűlés valószínűleg márczius 24-én lesz.

— **A brassói protestáns nőegylet választmánya** márczius hó 5-én és 22-én tartandó hangversenyére vendégszeretlőül városunk ünnepeit zongoraművésznőjét Vincze Daniélnét hívta meg, ki a meghívást elfogadva a napokban Brassóba fog utazni.

— **Vingárdi körjegyzővé** február hó 25-én hat pályázó közül Péterffy Kálmán választott meg közfelkiáltással.

— **A hushagyó keddi piknikről** hozott tudósításunkból, a jelenlevők névsorából, sajnálatos tévedésből maradt ki a Sikorszki Jakabné és Zakariásné asszonyok és Nagler Matild és Sarolta kisasszonyok neve mit ezennel helyre igazítunk.

— **Neurologok.** Szilágyi Gyula főiskolai tanárt és családját fájdalmas veszteség érte: boldogságuk egyik drága része, kedves kis leányuk Malvinka élete második évének tetején feb. hó 21-én ronesoló toroklob áldozata lett. Kis tetemét 24-én délután 3 órakor helyezték az örögegy temető egyik hantja alá. Nem a virágnak fája, ha válik az ágtól. — Özv. Pásztohy Dénesné szül. Kovács Amália a maga és gyermekei: Ödön, Mari, Dénes, ugyancsak a boldogultnak nagybátyja: Pásztohy Rudolf, neje Kovács Róza és gyermekei: mély fájdalommal tudatják hogy elfeledhetlen kedves gyermek szerető testvér, a Bethlen főiskola 6 ik gimnázium osztályának növendéke Pásztohy Ferenc ez folyó hó 5. életének 17 ik

s a mezei gazdaság folytatásához szükséges eszközökkel.

Bátran szólhatott tehát Prodán, a katasztrófa előéjjelén, a rombolás vandál munkájában kedvteléssel fáradozó emberekhez eké: „Ádjakot tüzet, mert fázom“), mert Enyeden valóban bőségesen volt, mit a pusztító lángok 1849. január 8-án és az ezt követő napokon megemésztettek.

A katasztrófa.

Miután a lakosság a városnegyedek előjárói által személyesen értesítve lett, hogy Axenti tábora Enyedre nem jön be, annak nagyobb része a súlyos aggodalom terhével megkönnyebbülten egy esendes éjjelre számított, melyen hosszas álmátalkodásait kipihenheti. Sokan azt is megtették, mit már napok óta nem, hogy t. i. rendszeren levelezték s magukat az üdítő álomnak adták át. De olyanok is voltak számosan, kiknek aggodalmát a városi szolgabírák által széthordott hír eloszlatni nem bírta. Ezek éjjelre részint a minoritarend zárdájába, részint Keuel István luth. lelkészhez, Radutz igen becsületes oláh kereskedőhöz, mások az ösmertebb szász családok házaikhoz siettek s itt vonták meg magukat. Főleg a minoriták zárdáját, mely a rom. kath. templom közvetlen szomszédságában van, tekintették olyan helynek, mely aránylag legtöbb biztonságot nyújt s a derék házfőnök Viskolezy személyében bíztak nagy mértékben, ezért legtöbb ide vonultak.

*) Viskolezy Henrik jegyzetei.

(Folytatása következik.)

évében hosszas szenvedés után Mező Bándon jobblétre szenderült. Béke lengjen sirjaik felett!

— **Betörési kísérleteket** rendezett — ugylátszik ugyanazon jó madár — Vársárhelyi és Lázár kereskedőknél s Polyovich kir. közigazgató irodájában. Vársárhelyihez egy lámpagyújtó létrán mászott be, de Vársárhelyi meghallván a zajt, „ki az, ki jár itt?“ kérdése a derék ember gyorsan megszökött minden felvilágosítás nélkül. Lázárnál már az ablakrostély feszegetéséhez látott, de hiába. Polyovich kir. közigazgató még legtöbbször ment; bátran benyitott péntek este az üres irodába s a harmadik szobában levő nehéz íróasztalt elfordítván, mőtörtőleg fel akarta törni. A közigazgató kis fia egy favágóval be ment egy könyvet kihozni, és mert a belső szoba ajtaját tolózárral becsukva találta, biztosra vette, hogy ottbenn kell valakinek lenni. A közfalban álló vaskemencézt akarták félrehúzni, de ezalatt a bátor merénylő, az elővigyázatból nyitva hagyott ablakon át, egy botocsa hátrahagyásával ki szökött az utcára. Rendőrségünk erélyesen nyomozza a tettést. Jó lesz különben minden háznál vigyázatosnak lenni.

— **Rendőri hírek.** Buzás Boesárdon egy korcsmai mulatságon Hebián Gávriilla úgy ütötte arcába egy üveggel Vaszi Gyurkát, hogy 21 napig munkaképtelen lett. A bíróság fogja a mulatság árát megtéríttetni. Lopások. A. orboi Marian György malmából török buzát, Beischrott József vasuti kaluztól — utasítás közben kézi bőröndjét, Henningfalván Hástyu Todor 9 köteg fonálát és Perzsa Nicolae bundáját lopták el. Az illető tolvajokat az ügyes rendőrség elfogta. Még ügyesebb fogást csinált igenpataki Borga Petru és Lázár Arionnal kik az ősz folytán 43 drb. juhott, egy kecskét, 1 kozsokot és egy réczét vittek el a tulajdonos engedélye nélkül. Rablások. Derék két éjjeli ór lehetet csombordi Csóka Vaszi és Marzsinján Vaszi, kik asszonynepe Firma Kálmánt este 8 órakor megtámadván, a szekeret volt holmitól megfosztották. Bekísértettek Enyedre. Tűz esett feb. 17-én Borzómezőn, hol egy ház, és Buzás Boesárdon, a hol 2 ház és mindkét helyen gabona készlet is égett el. Gyilkosság. M. Szt. Benedeken, hol lopás és ölés nem tartózik a renkiviliségek sorába, Botyazán Juon egy nem éppen jó híri ember megverte három jó barátját, a miért 8 hónapra lett itélve, a miért nyíltan hirdette, hogy rutul megfogja magát bosszulni. Ezek se voltak restek feb. 2-án rátámadtak az éppen a korcsmában ülő frátyera a pad alá ütötték s vasvillákkal úgy összeszúrták, hogy mire a bíróság a lakosok összefutottak, a falu legrettegettebb embere kilehelte lelkét. A tettesek közül kettő azonnal jelentkezett a csendőrségnél.

— **A mezei pacisirták,** a tavasz legelső hírnöke a hó és fagy daczára megérkeztek.

— **Mátyás,** ha későre is, de megtörte a jeget. A jég sportot, mely iránt városunk közönsége ez idény alatt feltűnő részvétlenséget mutatott, a vadászok részére a szalonkázás fogja fölvaltani; ugyanis mint tapasztalt vadászok mondják márczius 8-án a szalonkázás már elkezdődött „huzni“. A tavaszi szórakozás egyik nem legmegvetettebb módja az, melynek fő tényezője a „friss márcziusi“ sós perezcezel. Azonban mindenki magamagától fog rájönni, hogy mivel pótolja farsang elmúlt kellemeit egyelőre az olvadó hó okozta szárral s az erre frissen hullott hóval kell megbirkoznunk.

— **Időjárásunk február hóban** emberemlékezet óta nem volt ilyen erős hideg, mint az idén. A hónap közép hőmérséklete — 8.84, majdnem 9 fok hideg; decembernek csak — 6.9, pedig akkor is kemény tél uralogott. A legnagyobb hideg is ezen a télen február 24-re esett — 22.7°-al, december 29-én — 22.5° volt. Csupán a napi középhő volt decemberben háromszor alacsonyabb t. i. — 17° és — 10°, de volt vagy kétszer 0° n is feltűnt még február 28 n apján át folytonosan fagyponat alatt maradt. Csapadék természetesen rendkívül kevés hullott, 28 nap alatt össze-vissza csak 7.7 m. m.; következnek azonban a depressiók, melyek márczius hóban bő hóval s majd esővel is fogják pótolni a tél szárazságát.

— **A mint értesítünk,** az Assiurazioni Generalihoz közelítő körök egy magyar jég- és viszbiztosító-társaságot szándékoznak alapítani; a társaság egy millió forint alaptőkével alakul, székhelye Budapest lesz és hazánkban, mint szintén Ausztriában jégbiztosítással fog közvetlenül foglalkozni, mely célra az Assiurazioni Generali saját ügynöki hálózatát és az általa gyűjtött becses üzleti anyagot rendelkezése alá bocsátja; ezenfelül tűzbiztosítási üzletéből is nagyobb mérvben fogja az új társaságot részeltetni. Minthogy a társaság működését minden alapítási és szavazási költség nélkül fogja megkezdeni, azonfelül az alaptőke egy részét magok a Generali ügynökei jegyezték, ez új társaság előnyös fejlődése előre bizto sítva van.

CSARNOK.

Szerelmi bánat és boldogság. *)

Mint Aranyt, Jókait is értesítette Petőfi, hogy Szendrey Juliát nőül fogja venni; egyidejűleg Jókait vőfélyül is meghívta. Alig néhány hétre reá, Jókay levelet kap Petőfőtől: Nem veszem nőül, mert úgy tapasztaltam,

*) Mutatvány Fischer „Petőfi élete“ cz. művéből.

valami osztrák gróf akarja elvenni. Osztrák. katonatisz és gróf — háromszoros ellenség“.

Térey Mária és Szendrey Julia a megye*) legünnepeltebb szépségei közé tartozott. Lehet, hogy egy katonatiszt, ki látogatáson Nagy-Károlyban időzött, széptevései által az érdekes leánykát különösebben kitűntette s hogy ennek következtén jóakaró nyelvek már eljegyzésről is beszéltek, lehetséges; elég az hozzá, hogy Petőfi a képzelte hűtlenség miatt annyira felindult, mikép, a nélkül, hogy sokat kereste volna igaz-e a hír, vagy hazug — mátkájától visszahúzódott.

Hát ily hamar felejt, ily
Hamar felejtetett?
Az még valószínűbb, hogy
Soha sem szeretett.

Igy panaszol és nyög fájdalommal s a hűtellen emlékéit végkép ki akarja irtani szívéből.

Most már egyéb nincsen hátra
Mint őt felejteni.
Ki innen, ki szívéből
Emlékem kincsei!

Hajós vagyok, ki vészkor
Mindent tengerbe vet,
Hogy az üres hajóban
Megmentse életét.

De nem bírja felejteni, képe melyen a szívébe vésődött. Azonban arról a boldogságról, hogy valaha a magáénak mondhatta — lemondott:

... tán
Még meglátlak egykor,
De hogy összeforraszt
Véled ölelésem:
Oh ezt nem igéri
Még a reményesség sem.

Talán hogy sebzett szíve új szerelem által fog meggyógyulni.

Szathmáron igen szívesen látott vendég volt Petőfi az Ócsaváry családnál. Ócsaváryknak két szép leányuk volt: Lilla és Bertha. Lilla, kit abban az időben a környék egyik legkiválóbb szépségének tartottak, sokszor versenyre kelt Petőfivel egy-egy költői próbálkozásával. Bertha az ifjabb nővér, egy 14 éves, naiv kedélyű, ábrándos leányka, nem volt oly szép, de kedvesebb. Ennek a gyermekleánykának tréfásan de nagyon is reszkáló hangon, azt találta egy alkalommal mondani a költő: „Ha Juliámat annyira nem szeretném, a lábaimhoz borulnék kegyednek, hogy imádjam“.

— Engem épen nem kell, hogy imádjon ön, mert én magát nem szeretem; de ha ön olyan nagy költő, akkor írjon nekem egy verset, de most mindjárt; szeret, néem látni, hogy csinálja.

Petőfi azonnal papírost kért s írószert s felkérte Berthát, hogy üljön le elébe, hogy a tekintetéből merítsen költői lelkesedést. A bájos leányka mosolyogva engedelmességet s Petőfi ezt a költeményt írta:

I.
Szép mulatság téged néztem
Szóke kis lány,
Te kis bimbó az ifjúság
Rózsafáján.
Elnezném én szemed s ajkad
Untalan,
Ajkadon szived, s szivedben
Lelked van.

II.
Szíved, lelked mind meglátom
Ha rád nézek;
Csendes még az, mint a téli
Madárfészek,
Várj csak, ha majd eljő a
Kikelet,
Mily zajos néppel telik meg
Kebeled

III.
És az szép, legszebb ideje
Életünknek,
A midőn a szív először
Népesül meg,
A midőn kíséretével
Benn terem
A hatalom, a nagy király a
Szerelem.

IV.
Kisérői öröm, bánat,
Köny, mosolygás,
Kétség, remény és kitudja:
Mi minden más?
E sok vendég úgy megtölti
A szívet,
Hogy ez szegény szinte-szinte
Megreped.

V.
És ez a nép egyre lőt-fut,
Föl s le nyargal,
Nem nyugosznak, dörömböznek
Éjjel-nappal.
És nekünk e zaj, mely soha
Nem szűnik,
Oly nagyon fáj és oly nagyon
Jól esik!

VI.
Mit mosolyogsz, mit mosolyogsz
Csintalan leány?

*) Szathmár megye.

A mit iten magyaráztam
Már tudod tán?
Óh nem; ezt még nem tettem fel
Felőled!
De ha így van!... annál jobban
Beesüllek.

Mikor Jókai e jelenet után 30 évvel e családnál időzött, akkor beszélt el neki e kis történetkét a két kedves hölgy. Petőfi, mert azt hitte, hogy Julia hűtlen lett hozzá, fájdalomában szívesen elfogadta volna a szép kis szöszke vigasztalását: de félt, hogy a kis hamis, a mint az imént trefásan visszautasította. Majd ha komoly vallomásra kerülne a dolog: ott is úgy bannék el vele.

S ez mélyen sértette volna büszkeségét és hűségét. Inkább még csirájában elfojtotta érzését. Hogy sajtó szívének nyugalmat szerezzen: elment Koltóra, a hol a jó barátjánál a legszívelebb fogadásban részesült.

De a sóvárgott nyugalmat itt sem lelhetette föl. Pila Anikó, a szép cigányleány még ott volt. Nagy sötét szemének fátyolozott tekintete szilaj lángra lobbanott Petőfi szívére. Az egyszerű leány nem kérdezte, hogy Petőfi költő-e. Nem hűség, nem hir vágy ragadta meg az ő szívet, hanem a szerelem mindenható ereje. S e szenvedély elemi erővel tört ki ez egyszerű teremtes kebeléből.

Pila Anikó boldog volt. S Petőfi?

Borzos feje ott pihent a szép cigány leány barna kabelen: de szilaj érzéki mámorából fölverte kedvesének alakja.

Ujra képzetemben
Miért tűnsz fel újra —
Piros orozáddal,
Fekete szemeddel,
Fekete hajaddal?

Kitépi magát az ölelő karokból; menekül a forró csókok elől, melyek a szenvedély örvényébe taszították volna. Megrázkodik, mintha varázsámból ébredt volna fel:

Könnyműség szárnyát
Vállaimra vettem
És a csapodárság
Pillangója lettem.

Átröpültem már nagy
Hosszu messzeséget,
A midőn egyszerre
Utólt emléked.

Majd elenyészett minden kétsége. Meggyőződött a menő-mondák alaptalanságáról. Boldogságának túladásában elfelejtett minden szenvedést, melyet át kellett élnie. A szomorú múlt elenyészett a fényes jövő felragyogott.

Mikor boldogságtól sugárzó tekintettel kedvesé karjaiba zárta, elfelejtette az izzó csókokat, melyek még kevéssel előbb ott égtek ajkain.

I.

Itt a gyűrű, itt a gyűrű
Itt van végre ujjamon!
Itt van ajka, itt van ajka,
Itt van végre ajkamon!

II.

Óh mi édes, óh mi édes
A csók piros ajkán!
A kerek világnak minden
Édessége itt van tán.

III.

Csókolj, csókolj... senki sem lát
Szíjad, szíjad ajkamat!
S ha látnak is! jegyeseknek
Csókolózni már szabad.

Két fiatal szív vette fel az élet viszontagságos küzdelmét; semmire sem támaszkodott, mint ama hatalomra, mely világot gyújt a sötétben; virágot fakaszt a pusztában s feltárja a szív titkait. Szerelmökben erőt, bátorságot találtak megberezni minden akadályt, mert téved az ki a szerelmet fogságnak, rabságnak tartja, nem szeretett az olyan soha még. A szerelem erőt gyűjt s szárnyakra emel.

Egy napon váratlanul beállt Petőfi Koltóra.

— Szeretnék valamit tőled kérni — szóló barátjához.

— Szólj, a mi tőlem telik, örömet megadom.
— Megnősülök! S nem tudom hova vigyem a feleségemet. Pénzünk nincs, hogy násztra menjünk engedj meg, hogy a mézes heteket itt tölthessek.

— Ezer örömmel barátom.
— De ez még nem minden ám. Kéréssem még itt nem áll meg. Neked is el kell menned innen; boldogságomat ne lássa senki.

— Jó legyen meg ez is, De mikor távozzam?
— Majd megírom mely napon; még ez sem elég?
— Nős?
— Mindenkit küldj el a háztól rajtunk kívül ne legyen itt senki.

— Pila Anikó se?

— Nő az épen nem.

— Jól van. De a szakács a feleségével mégis csak itt marad, mert asszony nélkül nem hagyhatom a feleségemet. Parancsoljatok mind a kettővel, mert szerelemből pusztán nem lehet ám megélni.

Pila Anikó szép kilencz új máriás huszast kapott Petőfitől s azzal csöndesen odább állott Koltórol. Ugye tudta volna elviselni ott a fiatal pár boldogságát.

A kastély erkélye ablakából apró papirdarabkák hullottak alá, hogy a szél szerte hordja. A ki összedezte volna: az elolvashatta volna róluk a költő szerelmét a szép cigányleány iránt.

Mikor Jókai 1876-ban Koltón járt Teleki Sándor grófnál — megismerkedett Pila Anikóval; most is mint ezeltől harmincz évvel a cigányasszony e nemes gróf udvarában talált menedéket. Az egykori szép, karesu telt idomu szép cigány leány megvénült, megöszült.

Csak a szemei égtek a régi fényükkel. Ázott sovány keblén egy talizmán csüngött — a kilencz ezüst huszastól csinált láncz. A megyei orvos kérdezte a cigányasszonyt: mi baja? Bal mellére mutatott. „Vajjon a szívet értette-e?”

Teleki kérdezősködött tőle, hogy hol élt, hol járt? Rosz időket élt szegény a vándorlásban. Itt Koltón is nyomorultul tengődött, míg a méltóságos uraság oda volt. De most minden jobbra fordult mar. A jó uraság nem hagyja, hogy a szegények és nyomorultak elveszenek; ott segít, a hol a szükség legnagyobb.

Jókai kérdezte a cigányasszonytól, hogy emlékezik-e Petőfőre?

Egyet sohajtott s ránczos arca megmozdult. Bus, fájdalmas hangon susogá: Igen.

S eltűnt a sötét éjszakában.

A természet szabad gyermeke megőrizte szive érzését az iránt, ki őt boldoggá tette, s a ki őt elhagyta. Mikor a rettenetes katasztrófa megtörtént, melyben a a költő örökre eltűnt: a cigány leány addig csavargott, mint a halálra sebzett őz — míg Segesvár alá jutott, arra a helyre, hol Petőfit utoljára látták.

S azután is sokszor felkereste még azt a sirdombot. Jókait mélyen meghatotta ez az elbeszélés. Meghajította magát a rongyos cigányasszony előtt, megszorította fekete ránczos kezét s megajándékozta a nyomorultat.

Jókai szobájába vonult s egy kis idő múlva fekereste barátját, s egy költeményt adott át neki, melyet ép most írt. A költemény ez volt:

Az utolsó eszménykép.

(Emlékezés Petőfőre)

Mind eltűntek már: — kit a „ezirpus lomb”-ja
Tündér sutteggással ringat szűz álomba;
Kit körül ragyogott a „szerelem gyöngye”,
Most takar zöld füvel feledés göröngye;
A feleség, a ki a zászlót megvarta
Maga is nyugszik már, s a zászló alatta.
Megannyi eszménykép, kikért szíve lángolt,
S zengett ajkán a dal forró kívánságtól.
S ki valamennyikét volt legdrágább kincse
Az a régi haza: az is elmult, nincsen.
A kiért ő zenget, a kiért ő égett:
Szép asszony, szép haza lettünk réges régen.
Csupán egy maradt meg: egy emlékszik rá még.
Fényes alakok közt egyedüli árnyék:
Egy szegény cigány, egykor piros arczu,
Tűz szeme, terméte mint az őz, oly karesu.
Ez a két sötét szem, hogy lángolt miatta,
Ez a két sötét szem egyedül siratja.
Csak neki nem jutott egy hur sem a lantból
Őt nem emelte fel, ő mindig alant volt.
Vad erdő, zöld mező, tudja mit szenvedett,
Mindig leány maradt, soha nem feledett,
Arczrózsája hervadt, szemlángi kihaltak,
Csak bánata maradt örök fiatalnak.
Nevét nem említi, ki utolsó híve,
Azt sem kérdik tőle, miért fáj a szíve?
A költő alszik már, de művei élnek,
Imádozt szép nőkről örökké beszélnek,
De arról a helyről, hova lelke lejár,
Csak a barna föld tud s barna cigányleány.

Meteorologiai adatok.

Január 22—28 Nagyenyeden

NB. Az adatok sorrendje: légnyomás közepe mm tengerseninén, hőmérsék közepe, maximuma és minimuma C° borulat (bt=borult, bs=borus, dt=derült, ds=derős) legnagyobb szél (E—K—D—N 1—10 fokkal) csapadék mm stb. Az egész hétről szóló sorozat zárjelés számai az előbbi hét közti különbséget jelentik.

Szombat.	75.5	-15.1	-10.0	-20.0	76	ds	EN5	0.1	köd
Vasárnap	77.3	-16.9	-11.6	-21.3	72	"	EN4	0.2	"
Hétfő	73.4	-15.8	-09.5	-22.7	69	"	EN3	0.2	"
Kedd	71.7	-09.9	-03.8	-15.2	79	"	EN3	—	"
Szerda	67.5	-13.0	-08.0	-16.4	76	"	EN2	0.2	"
Csütörtök	59.8	-13.1	-07.9	-18.0	81	bs	D3	0.2	"
Péntek	59.7	-07.7	+00.8	-14.0	83	"	EN2	0.1	hó
Egész hétről.	69.2	(-3.3)	-12.8	(-5)	77	(-11)	ds	1.0	(-2.5)

A jövőben valószínű időjárás: bős csapadék.

Közi: Dr. F. D.

Felelős szerkesztőség:

DR. MAGYARI KÁROLY. TÖRÖK BERTALAN
Kiadótulajdonos: WOKÁL JÁNOS.

Ny. Wokál Jánosnál Nagyenyeden, 1890.

Schwarze Seidentstoffe von 60 kr.

bis fl. 11.65 p. Meter — glatt und gemustert (ca. 180 vers. Qual.) — vers. roben- und stückweise, porto- und zollfrei das Fabrik-Depot G. Henneberg (K. u. K. Hofliefer.) Zürich Muster umgehend. Briefe kosten 10 kr. Porto. (1)

Szám 4725/889.

tkvi.

Arverési hirdetmény.

A nagyenyedi kir. járásbíró, mint telekkönyvi hatóság által közzétetik, hogy a balázsfalvi kir. járásbíró által képviselt országos rabsegély-javító- és letartóztatási-intézet végrehajtónak Avram Vasília végrehajtást szenvedő elleni végrehajtási ügyében végrehajtató kérelmére a végrehajtási árverés 10 frt pénzbüntetés és 6 frt 57 kr. ingóági végrehajtási már megállapított valamint a még felmerülő költségeknek kielégítése végett, végrehajtási szenvedő Avrián Vasiliának a farkastelki 40. szikönyvben A + 1—17 19. 20. 22.—50. 52.—73. rendszám alatt foglalt ingatlanokból megillető 1/5-öd rész jutalékára 657 frt megállapított kikiáltási árban elrendeltetik.

Az árverés 1890. évi április hó 22-ik napján d. e. 10 órakor Farkastelke községben fog megtartani.

Árverezni szándékozik, tartoznak az ingatlanok becsárának 10%-át készpénzben vagy óvadékképes érték-papírban letenni. Vevő köteles a vételért az árverés jogerőre válta után 2 egyelő részben, 30 és 00 nap a minden egyes részlet után az árverés napjától számítandó 6% kamatokkal együtt a nagyenyedi kir. adóhivatalnál, mint bíró letéti pénztárnál lefizetni.

A bánatpénz az utolsó részletbe fog beszámíttatni.

Az árverési feltételek a hivatalos órák alatt ezen kir. bíróság mint telekkönyvi hatóságnál és Farkastelke község előljárásiójánál tekinthetők meg.

A kir. járásbíró, mint telekkönyvi hatóság.

Nagyenyeden, 1889. augusztus 13.

Csernátóni Vajda,
kir. járásbíró

— Alapított 1857-ben. —

STEINSNEIDER JAKAB

I. cs. és kir. szab. ágyneműgyáros,
6 cs. és kir. fensége Klotild főhercegnő udv.
szállítója, számos kintünetések és szabadalmak tulajdonosa.

— B U D A P E S T E N, —
király-uteza 78. saját házában.

bátorkodik a tisztelt közönség figyelmébe ajánlani dusan felszerelt raktárát az ágynemű szakmába vágó összes cikkekben, mint közönséges, finom és legfinomabb paplanok ágycetetek, lőszőr és tengerfű matrácok, szalmaszakok, pokróczok és takarók, tollak és pelyhek, vasbutorok, továbbá szőnyegek és függönyök, nemkülömben diván és asztaltakarók, stb.

A j d h ir ben álló

WELDLER és BUDIE

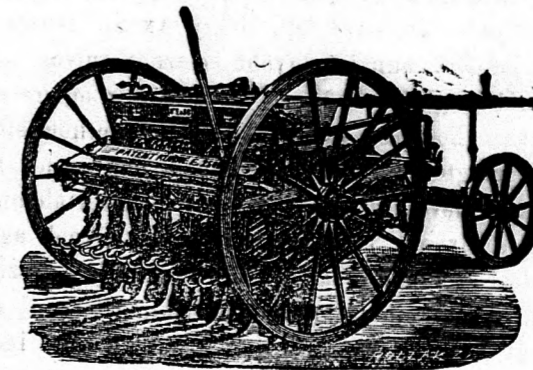
fehérnemű és kelengye-gyár budapesti raktára. Mindenfajta fehérneműek, különösen pedig teljes kiházasítási felszerelések a legmérsékeltőbb áron — Rajzok és árjegyzékek bérmentve és ingyen — (1—4)

Répatermelők figyelmébe!

KÜHNE E.

GAZDASÁGI GÉPGYÁRA

Gyár: Főraktár:
MOSONBAN. BUDAPEST,
(Alakult 1855.) VI., vácz-körút 21.

ajánlja egy és kétvasu ekéit, Laacke-féle hirneves rét- és szántóföld boronáit, Turesányi-féle szab. kéregtörőt.

"HUNGARIA-DRILL"

a legjobbnak elismert sorvető gépeit. Répatermelők számára könnyű olcsó sorvető-gépeit, kiténő jó répatető-gépeit, (különlegesség), ugyszintén mindennemű kapáló és mivelő eszközeit. (3—6)

Szer...
A KLA...
lap s...
közle...
K...
Wokál...
az elő...
bérme...
Készít...
600

Az el...
megjelent...
versenyk...
ki, még p...
hanem uj...
eddig még...
zölni ugy...
tökét, —
lathoz, —
iránt. A b...
b. Kemény...
egyelőre n...
lesz a felt...
terjesztése...
földbirtoko...
tényező ált...
ugy, mint...
kivétellel...
v a l elérh...
mennivel...
adóját s a...
ritkán ped...
rezhet ma...
munka, a...
ha észszer...
vedelmet...
tő, hogyse...
tevékenyse...
a sok utár...
naszt bősé...
korrepa te...
Láttunk j...
olyant, me...
dájának...
mely — a

Emlék

Mig a...
dett el s...
szalatt a...
város költsé...
mester lakás...
bíró, Horvát...
Jánosi Péter...
utóbbi közö...
enyedi gör...
történeendő...
azoktól meg...
tehat család...
Gyulafehérv...
maradt.)
A vid...
Bálint Simo...
Kriszán Niko...
Kozma Pet...
a szelidebb...
mintegy 40...
Emo...
adja elő: ...
*) Szás...
ól haza Enye...
*) Mar...
Kriszán M. se...
folytán más